

Berlinde Turfan ve Babil

Turfandan Babile ve Bergamaya kadar çok eski tarihler, işte 20 - 30 asırlık kefenlerini yırtarak Berlinin göğsünde yeniden dünyaya geliverdiler

Gözümüzde en çok değeri olan kendi -
mizde olmıyandı? Tarihsiz Berlin en es -
ki tarihlere imrendi.

Yeniliğinin hincile eskiyi en iyi avlayan şehir. Turfandan Babile, Babiliden Bergamaya kadar toprak altındaki çok eski tarihler; parça parça yerin içinden çıkarılıp müzelerde birer birer çatıl -
mak suretile, yirmi otuz asırlık kefen -
lerini birdenbire yırtarak işte kendi za -
manlarındaki duruşları ve kılıklarile oldukları gibi Berlinin göğsünde yeni -
den dünyaya geliverdiler!

Önce Turfan müzesindeyiz. Bugün de Çin Türkistanı denen bu eski Türk yurdu; Orta Asyadaki eski iç deniz -
den mavi bir artık gibi kalakalmış Lop gölünü çöller içinde yaşatmak için büt -
tün varlığını vererek eriyip giden Ta -
rım ırmağının tek damarile şimdi bit -
kin bitkin solumakta olan bu kavruk yurd; meğer yanık toprakları altında ne kabartık bir medeniyet saklıyormuş;

İşte şu duvarda, eski Yunan ve Ro -
malılara vergi sandığımız kıyafetlerle duran Türk bayları; öteki duvarda kraliçenin dansını anlatan aydeğirmi çehrelerle ince kaştı Türk güzelleri; beriki duvarda küpe binip uçan bayan masalını çizgilerin kıvraklığı ve renk -
lerin uygunluğu içinde binbir minyatürü ekliyerek bütünleştiren başka bir ta -
blo: *Belli Türk parmaklarının çizgisi* hem ince hem dürümiş!

İşte ötede çeşid çeşid eşya: Bugün en ileri fabrikasından çıkmış gibi incecik kumaşlar; çevresine otuz kişi alabilececek güzel bir sofray; derisi hâlâ gergin bir mabed trampetesi ve işte gözlerimi hepsinden çok çeken Uygur köylü Türklerinin giymişlerindeki bi -
cim; ben ki bu kıyafeti olduğu gibi Maraş köylülerinde de görmüşüm, düşünüyorum: Kaç on kere, yüz yıl ve kaç on kere bin kilometre, işte en u -
zun tarihle en uzak coğrafya, bizi biz -
den gene ayıramamış!

İşte bir mağara mabedi. Kayalar i -
çine oyulmuş kubbeli bir oda. Tavan altın pırıldılıdır ve duvarlar hep renkli resimlerle bezenmiş. Olduğu gibi Tur -
fandan kaldırılıp buraya getirilen ve içinde nice aksakallının göğe el açtığı bu yer yalnız Tanrıya yalvarış o -
dadı değil, aynı zamanda bir san'at yuvası... Bütün bu gördüklerimiz ki o medeniyetten sadece birer işaretir, işaret böyle ise kendisi kimbilir neydi? Kendisini çöllerle gömen iklimle coğ -
rafyaya yumruklarını sıkıyorum, işa -
reti açığa çıkaran bilgile emeğe yürekten eğilerek!

Otomobil beş on dakika sonra bizi Bergama müzesine bıraktı: Geniş ve yüksek salonun üç büyük duvarı baş -
tanbaşa kabartma heykellerle kaplı. Bunlar devlerle ilâhların cençini anlat -
maktadır. Elisée Reglusnün kitabına göre «Saçakaltı cephesi» denen bu Bergama eserinin terkibçilik bakımından bütün Yunan heykeltraşlığında hiç dengi yokmuş. Berlinin en çok öğünüp durduğu bu birkaç yüz heykellik eseri Abdülhamidin ilk yıllarında Alman mü -
hendisi Homan idaresindeki heyet bi -
zim Bergamada dört yıl çalışarak toprak altından çıkarıp sayısız sandıklar içinde buraya aşırıldı: Bu gibi işler için olunca çalana becerikli ve çaldırana... Herşey diyorlar!

Bergama akropolundaki mabedin giri -
ş yerin olduğu gibi canlandırmak için Almanlar, kırk elli metro genişliğim -
de ve otuz kadar kalın basamaklı mer -
mer bir merdivenle çıkılan sütunlu bir

Yazan :

İsmail Habib Sevük

hol yapmışlar. Bu -
rası kurbanların ke -
sildiği yerdir. Yirmi beş asır önce bir Bergamalı da bura -
dan baktığı zaman devler -
le Tanrıların savaşlarını tıpkı benim şimdi gördüğüm gibi görüyor -
du. Müzeyi bu biçime koyuş: Bu, ne tarihin mekân oluşu, ne zamanın mad -
deleşmesi, ne uzakların güne gelişi; bu, eski asırlarla çağdaş oluşumuzdur!

Mısır salonunun değerine son olmı -
yan en gözde eseri küçük bir büsttür. Fir'avunun genç karısı Nofretetenin 3405 yıllık büstü. İnce yüzü, uzun bo -
nu ve koyu kara gözleriyle nerdeyse ko -
nuşacakmış gibi duran bu Mısır dilbe -
rinin asıl büyüü renginde imiş. Bütün Alman kimyası bu rengi veremiyor. O kadar kopyaları yapıp uğraşmış, na -
file; biz eski çinide baharın ölmez ye -
şilliğini tuğlanın sırcasına sindirdikti; eski Mısırlı da esmerle pembeliğin yoğ -
rulmasından çıkan bu çehrenin tenini işte otuz şu kadar asrı aşan tazeliğile ebediyetin bağrına mihladi!

Ne Bergamanın kabartma heykelle -
ri, ne Miletin iki katlı mermer kapısı, ne Baalbekin o kornişli somaki sütun -
ları... Bunlarda hoşya giden güzellikle -
rile eskilikleridir; lâkin şaşırıp yadı -
gamıyoruz. O somaki sütunların eşle -
rini dört asır önce biz de getirip Sü -
leymaniyenin içine diktik. Heykel ve mermer her yerde var. Görülenler gö -
rülmiyen değil. Fakat bir salonu dö -
nüp te Babil birdenbire karşına çıkı -
verince... Keskin anber tütsüleri için -
de bir büyüü kanadile apansız baş -
ka bir âleme atılmış gibi şaşakalmışım!

Babil mabedinin koridoru içinde -
yiz. İki yanımızda; láciverd, sarı, be -
yaz, yeşil sırcalı tuğlalarla işlenmiş iki yüksek duvar uzuyor. Duvarlar arka -
arkaya dizilmiş iki sıra aslanla süslü. Karşıda mazgallı bürçleri ve sert kule -
leriyle gerilen bir kapı; arkasındaki boş -
luğun ötesinde alabildiğine serpilmiş baştanbaşa láciverd çimili bir cephe; bü -
tün bunların üzerlerinde boynuzlu atlar, yılan kafalı kaplanlar, gövdelerile baş -
larını birbirile değişmiş çeşid çeşid mahlûklar!

Önümdeki masanın üzerinde mabedi tam olarak gösteren kabartma bir model var. Buna bakarak ve görülenlere görülmiyenleri de ekliyerek asıl yapı -
yı hayalen bütünlüyorum: Şehirden üstün bir tepede, tepenin üstünde bir kale, kalenin üzerinde buradaki koridor, onun sonunda şu karşı cephe; gerilerde hep birbirinden üstün başka bürçler ve başka kuleler... Mabed kendi aslını bulabilmek için hayalimin önünde yan -
lara, ileriye, yukarıya doğru genişli -
yor, uzuyor, kabartıyor. Yüksek salon -
ların tavanları kalktı ve duvarlar a -
çılıp uzaklara kaçtı: Tanrılarla cenk için göklere kule kuran Babil bulut -
lara doğru tırmanmaktadır!

Biz ki şu müzedekilerle bu kadar şaşırıyoruz, ya onu böyle tamam gö -
renler ne hallere giriyordu? Eski şe -
hirlerdeki büyüün nereden geldiğini şimdi daha iyi anlıyorum: Onlar cüce -
evler ortasına devler kurdular. Şim -
diki büyük şehirlerde ise dev gibi yapılar hep bir arada. Onların bir büyü -
günü bin küçük daha çok büyütüyor -
du, şimdikinin bin büyüü ise yanyana birbirini eritiyor. Şu Berlinde Babil mabedinden iri kimbilir kaç bin yapı var, lâkin ne çıkar, büyük tezdadı avlayış eskide imiş. Beş milyonluk koca Berlin: Babil senin yanında elbet bir oyuncaktı, fakat sana işte onun yüzde biri kadar şaşmıyoruz!

İSMAİL HABİB SEVÜK

